

**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ
(AR-İÇ)

KARARLAR BÜLTENİ

SAYI: 7

FASİKÜL: 2

AĞUSTOS 2014

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

YEDİNCİ SAYI İKİNCİ FASİKÜLE ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde bireysel başvurunun işleme başlanması ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

İlk olarak Mahkemenin karar veren yargısal oluşumlarının sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir: Daha önce sadece Genel Kurul şeklinde karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esas hakkında karar vermek üzere iki Bölüm ve kabul edilebilirliğinin tespiti için her bir Bölüm altında üçer Komisyon oluşturulmuştur. Mahkemenin Bölümleri ve Komisyonları arasında konu itibarıyla yetki açısından bir ayırım yapılmadığını belirtmek gerekir. Her Bölüm ve her Komisyon bireysel başvuruya ilişkin herhangi bir konuda karar alabilmektedir. Bu da Mahkemenin farklı birimlerinin verilen kararlardan haberdar olması zorunluluğunu getirmektedir.

İkinci olarak norm denetimi yaparken Mahkemenin verdiği kararların sayısı ve çeşidinin bireysel başvuruya göre son derece az olduğu bilinmelidir. Başvuru ve kararların sayısındaki bu artış, verilen kararların gerek Mahkeme çalışanları gerekse diğer muhatapları tarafından bilinir kılınması çabasını gerek kılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yargısal oluşumları kararlarını verirken daha önce kendisinin ve diğer oluşumların verdiği kararları dikkate almak zorundadır. Mahkemenin bu anlamda belki de *en zorlu sınavı içtihadta istikrarın sağlanmasıdır*. Bu zorluğun aşılması her şeyden önce içtihadın bilinebilirliği ile mümkündür. Ancak bu, Mahkemenin daha önceki içtihadını izlemek zorunda olduğu şekilde anlaşılmalıdır. Bununla beraber eğer Mahkeme daha önceki içtihadını değiştirmek istiyorsa, bunun haklı ve ikna edici gerekçelerini ortaya koymalıdır ki hukuki güvenliğine saygı göstermiş olsun ve inandırıcılığını temin edebilsin.

Bireysel başvurunun muhataplarının da kararları bilmesi ve takibi önemlidir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarı şansı konusunda belli kanaate sahip olacaklarından başvurularını ona göre formüle edecekler ya da başarı şansı yoksa hiç başvuru yapmayabileceklerdir. Böylece Mahkeme de gereksiz iş yükünden kurtulacaktır.

İçtihadın tanınmasında yaşanabilecek sıkıntıları aşmak ve onun bilinebilirliğinin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurularak Anayasa Mahkemesi İctüzüğü'nde Araştırma ve İctihat Birimine bu yönde bir görev de verilmiştir: *"Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak."* (md. 26/2ç)

Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Genel Kurul ve Bölümlerinden çıkan kararların herkes tarafından daha kolay bir şekilde bilinebilir kılınması için belli dönemler halinde kararın esaslı noktalarını ön plana çıkartarak anlatan bir Bülten çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bültenin elektronik olarak her ay, basılı halinin ise aylık bültenleri bir araya getirecek şekilde üçer aylık dönemler halinde çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Elinizdeki bültenin içeriğinde Mahkeme tarafından ilgili dönemde verilen tüm kararlara değil sadece önceki içtihadın tekrarı niteliğinde olmayan ve dikkat çekici olduğu düşünülen kararlara yer verilmiştir. Ayrıca iptal/itiraz ve bireysel başvuruya ilişkin karar özetlerinin başında o ay içinde yayınlanan bütün kararların listesi ve çok kısa da bu kararların içeriğine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu listenin hazırlanmasında Bölümler Sekreterliği ve Yazı İşleri Müdürlüğü verileri esas alınmıştır.

Bültende kararların sunumunda yer alan başlıklardan;

“Karar Bilgileri”, kararın hangi yargısal oluşum tarafından verildiği, kararın tarihi ve sayısına ilişkin karar künye bilgisidir.

“Sistemik Kavramlar Dizisi”, o kararın ilgili olduğu kavramları ön plana çıkartmaktadır. Bu kavramlar anayasada geçen kavramlar olabileceği gibi (hukuk devleti vb.), Mahkemenin kendi içtihadını ile geliştirdiği kavramlar da (hukuk güvenliği, belirlilik ilkesi vb.) olabilir. Ayrıca bu kavramların mutlaka Mahkemenin esas incelemesine ilişkin olmasına da gerek yoktur. Usule ilişkin bir takım kavramların da (başvuru usulü, kişi bakımından yetkisizlik, açıkça dayanaktan yoksunluk vb.) burada yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu kısmın temel amacı, kavramlar üzerinden giderek okuyucunun Mahkemenin belli alandaki içtihadına kolayca erişiminin sağlanmasıdır.

“Kararın Özü” başlığı altında kararın esas itibarıyla ilkesel anlamda ne anlattığı ifade edilmek istenmektedir. Mahkemenin bir hükme varırken hangi ilkeleri ve argümanları kullandığı kısa ve veciz bir şekilde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla başvurudan (iptal, itiraz ya da bireysel başvurudan) bağımsız olarak Mahkemenin bu kararda açıkladığı ilkeler ortaya konulmaktadır. Bir önceki başlıkta geçen kavramlar bir anlamda Mahkeme içtihadı ile açılmaktadır.

Eğer karar konusunda daha ayrıntılı bir bilgiye ihtiyaç duyulursa bu durumda “Kararın Özeti” başlığına bakılması uygun olacaktır. Kararın özeti başlığının sunumunda da Genel Kurul ve bireysel başvuru kararlarının ayrı ayrı belirtilmesi yerinde olacaktır.

İptal/itiraz kararlarında;¹

“Kararın özeti” üç ana kısma ayrılmaktadır (Örnek 1). (1) numaralı kısımda kararın daha iyi anlaşılmasını sağlayacak temel bilgiler verilmektedir: Davanın konusu, dava konusu kuralın anlamı ile iptal veya itiraz talebinin gerekçeleri. Ancak bazı davalar esasa geçilmeden ilk inceleme aşamasında reddedildiğinden dolayı bu kısımda sadece kararın anlaşılmasına yarayacak hususlar belirtilmektedir.

(2) numaralı kısımda Mahkemenin ortaya koyduğu içtihadın daha geniş şekilde gerekçeleri ile açıklaması (kararın özü kısmındaki bilgilerin daha da detaylandırılması) yapılmaktadır. Genel Kurul açısından bu ilkeler Mahkemenin yarım asrı aşkın tecrübesi neticesinde daha önceki kararlar sayesinde artık yerleşik hale gelmiştir. Bir anlamda burada Mahkemenin içtihadı ilkeleri somut normun değerlendirilmesinden önce hatırlanmaktadır.

(3) numaralı son kısımda ise içtihadı ilkeler çerçevesinde somut normun değerlendirilmesi yapılmakta ve Mahkemenin vardığı sonuç, hüküm bölümünde ortaya konulmaktadır.

Bireysel başvuruya ilişkin kararlarda ise;²

“Kararın özeti” şu hususları içermektedir (Örnek 2): (1) numaralı kısımda objektif bir şekilde hak ihlali iddiasını çevreleyen olay ve olguların özeti yapılmaktadır.

(2) numaralı kısımda başvuru konusunun iddiaları ve talebi sıralanmaktadır.

(3) numaralı kısımda Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler ortaya konulmakta ya da hatırlanmaktadır.

(4) numaralı kısımda Mahkemenin söz konusu ilkeler çerçevesinde somut olaya ilişkin tespitleri yer almaktadır.

(5) numaralı son kısımda ise Mahkemenin vardığı sonuç kısa gerekçesiyle birlikte aktarılmaktadır.

¹ Elinizdeki fasikülde hem 2014 Temmuz hem de 2014 Ağustos ayında Anayasa Mahkemesi internet sitesinde ve Resmi Gazete’de yayınlanan iptal ve itiraz kararlarına yer verilmiştir.

² 2014 Ağustos ayında Anayasa Mahkemesi internet sitesinde ve Resmi Gazete’de yayınlanan bireysel başvuru kararı bulunmadığından elinizdeki bu fasikülde bu çerçevede bir karar bulunmamaktadır.

Bültenin elektronik versiyonunda sayfanın en sonunda Genel Kurul ve Bölümlerin kararlarının aslına ulaşılmasını sağlamak amacıyla köprü oluşturulmuş, kararların yayınlandığı internet adresi verilmiştir.

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ

ÖRNEK 1

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/1/2013 tarih ve E.2012/93, K.2013/8 sayılı kararı.

Resmi Gazete: 28/3/2013-28601

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Hukuk devleti ilkesi

Hukuki güvenlik

Belirlilik ilkesi

Suç ve cezalara ilişkin ilkeler

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi

İdari ve adli para cezası

İmar mevzuatı

Kararın Özeti:

Anayasa'ya göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Zira bu husus, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Anayasa'nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

Kararın Özeti:

1. İstanbul 7. İdare Mahkemesi 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9.12.2009 günlü, 5940 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 42. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...yapının sahibine," ibaresinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu "yapının sahibine," ibaresi, ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapı yapma eyleminin karşılığı olarak cezai müeyyide uygulanacak kişileri ifade etmektedir. Başvuru kararında, itiraz konusu ibarenin hukuk devletinin ilkelerinden olan belirlilik ilkesine aykırı olduğu, öte yandan suçlu olmayanın da cezalandırılmasının Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmüne aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi olan "belirlilik" ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir. Belirlilik ilkesi, bireylerin hukuksal güvenliğinin sağlanması bakımından da önem arz etmektedir. Mahkeme,

Açıklama [A1]: Bültenin arkasında yer alan sistemantik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Açıklama [A2]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Açıklama [A3]: 1. paragrafın ilk cümlesi iptali istenen kuralları belirtmektedir.

Açıklama [A4]: 2. cümle kurala mahkemece verilen objektif anlamını belirtmektedir.

Açıklama [A5]: 3. cümle iptal talebinin gerekçesini belirtmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan, "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmünü de açıklamıştır. Mahkemeye göre ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır ve amacı, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır.

Açıklama [A6]: 2. ve 3. paragraflar kararın gerekçesidir.

3. Anayasa Mahkemesi, Danıştay'ın istikrar kazanan içtihatlarında yapının sahibi ibaresinden, mevzuata aykırı yapıyı inşa eden kişinin anlaşılacağıının belirtildiğini, idarelerce gerekli araştırma yapılarak mevzuata aykırı inşai faaliyeti yapan kişi tespit edilerek idari yaptırımın bu kişiye uygulanması gerektiğinden bu anlamda söz konusu ibarenin Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "Ceza sorumluluğu şahsidir." hükmüne aykırı olmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Bu görüşe S. KALELİ, A. ALTAN, F. KANTARCIOĞLU, M. ERTEN, Z. A. PERKTAŞ ile M. TOPAL katılmamışlardır.

Açıklama [A7]: Kararın Sonucu

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A8]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılabilir.

ÖRNEK 2

Karar Bilgileri:

Birinci Bölümün 5/3/2013 tarih ve 2012/74 başvuru numaralı kararı.

SistematiK Kavramlar Dizisi:

Kabul edilemezlik nedenleri

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması

Kararın Özeti:

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması çerçevesinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Başvuru konusu işleme karşı idari ve yargısal kanun yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı takdirde başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kararın Özeti:

1. Başvurucu, Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü İkinci Öğretim Programına dikey geçiş kapsamında kayıt yaptırmak için müracaat etmiş ancak kaydı yapılmamıştır. Başvurucu, adı geçen öğretim programına kayıt için yaptığı başvurunun kabul edilmemesine ilişkin işleme karşı idari makamlara başvurmadığı gibi mahkemelerde dava da açmamıştır.

2. Başvurucu, kayıt hakkı kazandığı hâlde yaptığı müracaatın kabul edilmediğini belirterek eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun, ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu hatırlatmıştır. Mahkemeye göre esas olan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulmasıdır. Mahkeme, iddia edilen hak ihlallerinin olağan denetim mekanizmaları ile giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.

4. Mahkeme, başvuru konusu olayda, olağan kanun yolları tüketilmeden, söz konusu işleme karşı doğrudan bireysel başvuruda bulunulduğunu tespit etmiştir.

5. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna oy birliği ile karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Açıklama [A9]: Bültenin arkasında yer alan sistematik kavramlar indeksi yardımı ile hangi kararda hangi konuların ele alındığı gösterilecektir.

Açıklama [A10]: Olaydan bağımsız olarak kararda yer alan ilkeler özetlenecektir.

Açıklama [A11]: 1. numaralı kısım objektif olarak olayların özeti.

Açıklama [A12]: 2 numaralı kısım başvurunun taleplerini özetlemektedir.

Açıklama [A13]: Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler 3 numaralı kısımda yer almaktadır.

Açıklama [R14]: 4 numaralı kısımda Mahkemenin söz konusu ilkeler çerçevesinde somut olaya ilişkin tespitleri yer almaktadır.

Açıklama [A15]: Kararın sonucunu 5 numaralı kısımda yer almaktadır.

Açıklama [A16]: Kararın tamamına bu ibare tıklanarak ulaşılacaktır.

İÇİNDEKİLER

GENEL KURUL KARARLARI

2014 Temmuz ve Ağustos Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi	10
Genel Kurulun 10/7/2013 tarih ve E. 2012/75, K. 2013/88 sayılı kararı.....	11
Genel Kurulun 16/1/2014 tarih ve E.2013/92, K.2014/6 sayılı kararı.....	19
Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/102, K.2014/57 sayılı kararı.....	22
Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/91, K.2014/59 sayılı kararı.....	24
Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/101, K.2014/63 sayılı kararı.....	27
Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.....	29

**GENEL KURUL
KARARLARI**

2014 Temmuz ve Ağustos Ayında Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesinde ve Resmi Gazete’de Yayınlanan Genel Kurul Kararları Listesi

Sıra No	Esas Sayısı	Başvuru No	Kararın İlgili Olduğu Kanun/KHK	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
1.	E.2014/104	K.2014/104	4721 s. Türk Medenî Kanunu	Mahkemesine tebliğ edildi
2.	E.2014/107	K.2014/107	5686 . Jeotermal Kay. ve D. Mineralli Sular K.	Mahkemesine tebliğ edildi
3.	E.2013/88	K.2014/101	2802 s. Hakimler ve Savcılar Kanunu	22.07.2014-29068
4.	E.2013/91	K.2014/59	1632 s. Askeri Ceza K.	22.07.2014-29068
5.	E.2013/24	K.2013/133	6362 s. Sermaye Piyasası K.	22.07.2014-29068
6.	E.2013/101	K.2014/63	657 s. Devlet Memurları Kanunu	22.07.2014-29068
7.	E.2013/147	K.2014/75	556 s. Markaların Kor.Hk.KHK	24.07.2014-29070
8.	E.2013/102	K.2014/57	2004 s. İcra ve İflas Kanunu	24.07.2014-29070
9.	E.2014/117	K.2014/111	644 s. Çevre ve Şeh. B. T. G. Hakkında KHK	Mahkemesine tebliğ edildi
10.	E.2012/75	K.2013/88	6302 s. Tapu Kadastro Kanunu	25.07.2014-29071
11.	E.2013/92	K.2014/6	6352 s. Yargı Hiz. Etk. Hk. Kanun	25.07.2014-29071
12.	E.2011/42	K.2013/60	6111 s. Bazı Al.Yeniden Yap. Hk.K.	25.07.2014-29071
13.	E.2014/46	K.2014/38	6524 s. Bz. Kanun. Değişik. Yap. Dr K.	Mahkemesine tebliğ edildi
14.	E.2014/130	K.2014/127	1163 s. Kooperatifler Kanunu	Mahkemesine tebliğ edildi
15.	E.2012/87	K. 2014/41	6306 s. Afet Riski Al. Al. D. Hakkında K.	26.07.2014-29072
16.	E.2013/122	K.2014/74	5809 s. Elektronik Haberleşme K.	26.07.2014-29072
17.	2013/150	2014/132	6964 s. Ziraat O. ve Ziraat O. Birliği K.	08.08.2014-29082

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 10/7/2013 tarih ve E. 2012/75, K. 2013/88 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 25/7/2014-29071

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Mülkiyet hakkı

Karşılıklılık (mütekabiliyet) ilkesi

Hukuk devleti

Belirlilik ilkesi

Yasama yetkisinin devri

Eşitlik ilkesi

Rehin hakkı

Taşınmaz rehni

İpotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi

Kararın Özü:

Anayasa'nın 16. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceği belirtilmiş, ancak bu sınırlamada karşılıklılık ilkesinin dikkate alınacağına dair bir hükme yer verilmemiştir. Benzer şekilde, Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğu ve bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmış ise de yabancıların bu haklardan istifadesi için mütekabiliyet şartı öngörülmemiştir.

Buna göre, Anayasa'nın yukarıda ifade edilen hükümlerinde ya da diğer maddelerinde açık ya da zımni olarak karşılıklılık ilkesinin anayasal bir ölçü norm olduğunu gösteren herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İnsan hakları hukuku açısından bakıldığında da karşılıklılık ilkesinin her durumda uygulanması zorunlu bir ilke olduğu söylenemez.

Taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazlar üzerinde sınırlı aynı hak edinen yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzelkişiliğe sahip ticari şirketlerin aynı konumda olmadıkları ve sözkonusu edinimlerin nedenlerinin de farklı olduğu gözetildiğinde aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamayacağı ve bu konuda farklı sınırlamalar getirilmesinin kanun koyucunun takdir alanı içinde kaldığı açıktır.

Alacaklı sıfatıyla bir rehin hakkının tesisi, rehne konu taşınmaz malın iktisabı anlamına gelmez. Alacak ödenmediği takdirde, taşınmaz mal paraya çevrilirse, rehinli alacaklı olan ve Türkiye'de taşınmaz mal edinme imkânı bulunmayan yabancı kişi, bu taşınmaz mal mülkiyetini elde edemeyecek ve ancak alacağını satış bedelinden temin edebilecektir. Bu nedenle yabancıların, alacağına karşılık olmak amacıyla, Türkiye'de bulunan bir taşınmaz mal üzerinde ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi biçiminde rehin hakkı elde edebilmesi mülkiyetin, kanunlarda öngörülen izinler dışında deorine yol açmayacağından taşınmaz rehni sınırlama aranmamasında Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.

Kararın Özeti:

A. 6302 sayılı Tapu Kanunu ve Kadastro Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. Maddesiyle Değiştirilen 2644 Sayılı Tapu Kanunu'nun 35. Maddesinin Birinci Fıkrasının İncelenmesi

a. Fıkranın Birinci Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu cümlede, kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hâllerde Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişilerin Türkiye'de taşınmaz ve sınırlı aynı hak edinebilecekleri ifade edilmekte olup önceki düzenlemeden farklı olarak "*karşılıklılık ilkesine*" yer verilmemiştir. Dava dilekçesinde, dava konusu kuralda "*karşılıklılık*" esası aranmadığı, yabancılara taşınmaz mal edinme konusunda tanınan haklar açısından "*karşılıklılık*" esasının diğer hak kategorileri açısından farklı bir yönü olduğu, toprak mülkiyetinin devletin ülke adı verilen asli ve maddi unsuru ile de ilgili olduğu, iptali istenen kuralda bu ilkeye yer verilmediği, Bakanlar Kuruluna karşılıklılık şartı aranmaksızın vatandaşı taşınmaz mal ediniminde bulunabilecek ülkeleri belirleme yetkisi verilerek yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinin ihlal edildiği, fıkranın birinci cümlesindeki "*kanuni sınırlamalar*" ve "*uluslararası ikili ilişkiler ve ülke menfaatleri*" ibaresinin kapsamının açıkça ortaya konulmayarak öngörülemezlik ve belirsizlik yaratıldığı, Bakanlar Kuruluna, karşılıklılık şartı aranmaksızın taşınmaz mal edinebilme hakkı verilecek ülkeler ile ülke menfaatinin ne olduğunu belirleme yetkisi verilmesinin çok geniş ve sınırları belirsiz bir yetki devri anlamına geldiği, mülkiyet hakkını sınırlayan esasların Kanun ile düzenlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 7. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın Başlangıç kısmının Anayasa'nın maddelerinde yer alan hükümlerin yorumlanmasında dikkate alınıp alınmayacağını öncelikle yorumlamıştır. Buna göre, Anayasa'nın Başlangıç kısmında Türkiye Cumhuriyeti'nin "*Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi*" olduğu belirtildiği; Anayasa'nın 176. maddesi uyarınca, Anayasa'nın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç'ın, Anayasa metnine dâhil olduğu; ancak, Başlangıç'ta ifadesini bulan görüş ve ilkelerin, soyut nitelikleri gereği bağımsız birer hüküm olarak uygulanmalarından ziyade, Anayasa'nın maddelerinde yer alan hükümlerin yorumlanmasında dikkate alınmaları gerektiği; kaldı ki "*Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi*" ifadesinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını vurgulamakta olduğu ve bu ifadeden devletin yabancılar hukukuyla ilgili yapacağı düzenlemelerde mutlaka karşılıklılık (mütekabiliyet) şartına yer verilmesi gerektiği sonucunun çıkarılmayacağı belirtilmiştir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa'nın 16. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceği belirtilmiş, ancak bu sınırlamada karşılıklılık ilkesinin dikkate alınacağına dair bir hükme yer verilmediği; benzer şekilde, Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin mülkiyet ve miras hakkına sahip olduğu ve bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmış ise de yabancıların bu haklardan istifadesi için mütekabiliyet şartı öngörülmeceği; Anayasa'nın ifade edilen hükümlerinde ya da diğer maddelerinde açık ya da zımni olarak karşılıklılık ilkesinin anayasal bir ölçü norm olduğunu gösteren herhangi bir

düzenlemeye yer verilmediği; İnsan hakları hukuku açısından bakıldığında da karşılıklılık ilkesinin her durumda uygulanması zorunlu bir ilke olduğu söylenemeyeceği ifade edilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre, hukuk devleti, tüm işlem ve eylemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdürmeyi amaçlayan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, yargı denetimine açık devlettir.

Anayasa Mahkemesi ayrıca Anayasa'nın 7. maddesinin ne anlama geldiğini de açıklamıştır. Buna göre, Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda, yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisinin verilmesi olanaklı değildir. Yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir ve yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir yasa kuralının Anayasa'nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkelerin konulması, çerçevenin çizilmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılmaması gerekir.

Anayasa Mahkemesi, dava konusu kuralda geçen "*kanuni sınırlamalar*" ibaresinin, dava konusu kuralda kanuni sınırlamalara uyulmasının öngörülmesi; 2644 sayılı Kanun ve bunun dışında 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, 1062 sayılı Hudutları Dahilinde Tebaamızın Emlakine Vaziyet Eden Devletlerin Türkiye'deki Tebaaları Emlakine Karşı Mukabele-i Bilmisil Tedabiri İttihazı Hakkında Kanun, Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu gibi kanunlarla getirilen konu ile ilgili sınırlamalara uyulacağına açık olması karşısında kuralın, Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı bir yönünün bulunmadığına karar vermiştir. Diğer taraftan "*uluslararası ikili ilişkiler*" ve "*ülke menfaatlerinin gerektirdiği hâllerin*" neler olduğunun tespitinde Bakanlar Kurulunun yetkili kılındığını, yürütmenin icrai bir organı olan Bakanlar Kurulunun, değişen koşullara ve devletlerarası ilişkilerin dinamik niteliğine uygun olarak "*uluslararası ikili ilişkiler*" ve "*ülke menfaatlerinin*" gerektirdiği hâllerin neler olduğunu değerlendireceğini belirtmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, dava konusu kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2. ve 7. maddelerine aykırı olmadığını belirterek kuralın, Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. Fıkranın İkinci Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu cümlede, yabancı uyruklu bir gerçek kişinin ülke genelinde edinebileceği taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikte sınırlı aynı hakların toplam yüzölçümünün otuz hektarı geçemeyeceği öngörülmüştür. Dava dilekçesinde, dava konusu kuralda belirtilen "*toplam*" ibaresinin sınırlı aynı haklar ile edinilecek taşınmazların birlikte mi, yoksa ayrı ayrı mı toplamlarını ifade ettiğinin açıkça anlaşlamadığı, bu nedenle de belirsizlik içerdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2. ve 5. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nun 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi olan "belirlilik" ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, dava konusu kuralda, yer verilen "ile" ve "toplam" ibarelerinden, 30 hektarlık sınırın hem taşınmazlar hem de sınırlı aynı hakların birlikte toplamının anlaşılmasının gerektiğini, dolayısıyla, kuralda bu yönde bir belirsizlik bulunmadığından kuralın Anayasa'nun 2. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.. İptal isteminin reddi gerekir. Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa'nun Başlangıç'ı ve 5. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. Fıkranın Üçüncü Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu cümle ile Bakanlar Kurulu kişi başına ülke genelinde edinilebilecek miktarı iki katına kadar artırmaya yetkili kılınmıştır. Buna göre, kuralla, birinci fıkrada belirtilen koşullarla yabancı uyruklu gerçek kişilere tanınan haklar miktar yönünden belirlenmiş 30 hektarlık sınırın Bakanlar Kurulunca 60 hektara kadar arttırılabilmesi öngörülmüştür. Dava dilekçesinde, fıkranın ikinci cümlesinde belirtilen 30 hektarlık sınırın, dava konusu kuralla 60 hektara kadar arttırılması konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesinin, asli düzenleme yetkisinin devri niteliğini taşıdığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nun 2., 6., 7., 8. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nun 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre, hukuk devleti, tüm işlem ve eylemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdürmeyi amaçlayan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren devlettir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nun 6. maddesinde, "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz."; 7. maddesinde, "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez."; 8. maddesinde, "Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." denildiğini belirtmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, dava konusu kural ile Bakanlar Kuruluna tanınan iki kata kadar arttırılabilme yetkisinin, kanuni sınırı Bakanlar Kurulu kararı ile etkisiz kılacak derece ve ölçüde olmadığını; yürütme organına, genel, sınırsız, esasları ve çerçevesi belirsiz bir düzenleme yetkisi verilmediğini, açık ve anlaşılır olan kuralın yasama yetkisinin devri niteliğini haiz bir yönünün bulunmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nun 2., 6., 7. ve 8. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa'nun 123. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

B. 6302 sayılı Kanun'un 1. Maddesiyle Değiştirilen 2644 Sayılı Kanun'un 35. Maddesinin İkinci Fıkrasının İncelenmesi

a- Fıkranın Birinci Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu kuralda, yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin, ancak özel kanun hükümleri çerçevesinde taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazlar üzerinde sınırlı aynı hak edinebilecekleri belirtilmektedir. Dava dilekçesinde, yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan ve tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerine yabancı gerçek kişiler için aranan sınırlama ve karşılıklılık koşulu aranmadan taşınmaz ve sınırlı aynı hak edinme imkanı verilmesinin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 10., 11., 16. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğunun; 5. maddesinde. kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın Devletin amaç ve görevleri arasında sayıldığının; Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, kanun önünde eşit olduğunun; 16. maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceğinin belirtildiğini ifade etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerin; 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, 6326 sayılı Petrol Kanunu ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu gibi yürürlükteki özel kanun hükümleri ve bunların dışında çıkartılabilecek başka özel kanun hükümleri çerçevesinde taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazlar üzerinde sınırlı aynı hak edinebileceklerini; dolayısıyla, belirtilen bu kanunlardaki edinim amaçları dışında yabancı ticaret şirketlerinin taşınmaz edinimi bulunmayacaklarını; böylece amaç yönünden bir sınırlama getirildiğini, bunların dışında ve sadece taşınmaz edinimine dönük olmak üzere taşınmaz edinimi imkânı ortadan kaldırıldığını; taşınmaz mülkiyeti ve taşınmazlar üzerinde sınırlı aynı hak edinen yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticari şirketlerin aynı konumda olmadıklarını ve söz konusu edinimlerin nedenlerinin de farklı olduğu gözetildiğinde aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamayacağını ve bu konuda farklı sınırlamalar getirilmesinin kanun koyucunun takdir alanı içinde kaldığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2., 10., 16. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı, 5., 11. ve 35. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

b- Fıkranın İkinci Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu kuralda, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri dışındakilerin Türkiye'de taşınmaz edinemeyecekleri ve lehlerine sınırlı aynı hak tesis edilemeyeceği belirtilmektedir. Dava dilekçesinde, dava konusu kuralda yer alan hükümden yabancı uyruklu gerçek kişiler ile

yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri dışındaki yabancıların Türkiye’de taşınmaz edinemeyeceği anlaşılacakla beraber, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının da taşınmaz edinemeyeceği şeklinde anlaşılabilirliği, bunun ise belirsizliğe yol açacağı, bu nedenle de kuralın belirli ve öngörülebilir olmadığı ve dolayısıyla hukuki güvenirlilik sağlamadığı belirtilerek, Anayasa’nın 2. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, önceki kurala ilişkin incelemesinde Anayasa’nın 2. maddesinin ne anlama geldiğini yorumladığından bu kurala ilişkin incelemesinde bu maddeye yönelik açıklamaya tekrar yer vermemiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, kuralın madde gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri dışında kalan tüzel kişilerin taşınmaz edinmelerini engellediğinin açık olduğunu, dava dilekçesinde ileri sürüldüğü şekilde iptali istenen kuraldan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinmeyecekleri gibi bir anlam çıkarılmayacağını, fıkrayı içeren Tapu Kanunu’nun 35. maddesinin, yabancıların Türkiye’deki taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinimlerine ilişkin bir düzenleme niteliğinde olduğunu belirterek kuralda, belirsizlik olmadığı gibi hukuk güvenliğini sağlamaktan da yoksun bulunmadığına ve kuralın Anayasa’nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir. Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşlere katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa’nın 11. maddesiyle ilgili görülmemiştir.

b- Fıkranın Üçüncü Cümlesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun’un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun’un 35. maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu kuralda, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri lehine Türkiye’de taşınmaz rehni tesisinde birinci ve ikinci fıkralarda yer alan kayıt ve sınırlamaların aranmayacağı belirtilmektedir. Dava dilekçesinde, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri lehine Türkiye’de taşınmaz rehni tesisinde birinci ve ikinci fıkralarda yer alan kayıt ve sınırlamaların aranmamasının, taşınmaz rehni tesisini sınırsız hâle getirdiği, böylece karşılıklılık ilkesinin taşınmaz rehni bakımından etkisizleştirildiği, bunun ise Türk milletinin bağımsızlığı, ülke güvenliği ve toplum huzuru ilkeleri ile bağdaşmadığı belirtilerek kuralın, Anayasa’nın Başlangıç’ı ile 2., 5., 10., 11. ve 16. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, önceki kurala ilişkin incelemesinde Anayasa’nın 2. ve 16. maddelerinin ne anlama geldiğini yorumladığından bu kurala ilişkin incelemesinde bu maddelere yönelik açıklamaya tekrar yer vermemiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, alacaklı sıfatıyla bir rehin hakkının tesisi, rehne konu teşkil eden taşınmaz malın iktisabı anlamına gelmeyeceğini; alacak ödenmediği takdirde, taşınmaz mal paraya çevrilirse, rehinli alacaklı olan ve Türkiye’de taşınmaz mal edinme imkânı bulunmayan yabancı kişinin, bu taşınmaz mal mülkiyetini elde edemeyeceğini ve ancak alacağını satış bedelinden temin edebileceğini; bu nedenle yabancıların, alacağına karşılık

olmak amacıyla, Türkiye’de bulunan bir taşınmaz mal üzerinde ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi biçiminde rehin hakkı elde edebilmesi mülkiyetin, kanunlarda öngörülen izinler dışında devrine yol açmayacağından taşınmaz rehninde sınırlama aranmamasında Anayasa’ya aykırılık bulunmadığını; rehin hakkının tesisinde karşılıklılık şartının aranmaması yukarıda belirtilen gerekçelerle Anayasaya aykırı görülmediğini belirterek kuralın, Anayasa’nın 2. ve 16. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşlere katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa’nın Başlangıcı, 5., 10. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. 6302 sayılı Kanun’un 1. Maddesiyle Değiştirilen 2644 Sayılı Kanun’un 35. Maddesinin Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun’un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun’un 35. maddesinin üçüncü fıkrasının iptali talep edilmiştir. Dava konusu kuralda, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin taşınmaz edinimlerinin, Bakanlar Kurulu tarafından ülke, kişi, coğrafi bölge, süre, sayı, oran, tür, nitelik, yüzölçümü ve miktar olarak belirlenebileceği, sınırlandırılabilmesi, kısmen veya tamamen durdurulabileceği veya yasaklanabileceği belirtilmek suretiyle Bakanlar Kurulunun hangi sınırlandırma kriterlerini ve yöntemlerini kullanabileceği açıkça belirtilmiştir. Dava dilekçesinde, dava konusu kuralla, yabancıların taşınmaz edinemeyecekleri alanları belirlemede Bakanlar Kurulunun yetkili kılındığı ancak, bu düzenlemede sınırlamanın içeriğinin belirsiz ve takdire dayalı kavramlarla ifade edildiği, Bakanlar Kuruluna verilen bu yetkinin yeterli bir asli düzenlemeye dayanmadığı, bu nedenle de asli düzenleme yetkisinin devri niteliği taşıdığı, hiçbir organın kaynağını Anayasa’dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı, fıkranın birinci cümlesinde yabancıların taşınmaz edinemeyecekleri alanları belirlemede ve il yüzölçümüne göre oranını tespit etmede Bakanlar Kurulu yetkili kılınmakla beraber belirtilen alanların içeriğinin belirsiz ve takdire dayalı olduğu, Bakanlar Kuruluna verilen bu yetkinin asli düzenleme yetkisi niteliğini taşıdığı belirtilerek kuralın, Anayasa’nın 2., 6., 7., 8., 11. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, önceki kurala ilişkin incelemesinde Anayasa’nın 2. ve 7. maddelerinin ne anlama geldiğini yorumladığından bu kurala ilişkin incelemesinde bu maddelere yönelik açıklamaya tekrar yer vermemiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, Bakanlar Kurulunun söz konusu yetkiyi maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yer verilen sınırlamaları gözeterek kullanacağını açık olduğundan kuralda bir belirsizlik bulunmadığı belirterek kuralın, Anayasa’nın 2. ve 7. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir. Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır. Kuralın, Anayasa’nın 6., 8., 11. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. 6302 sayılı Kanun’un 1. Maddesiyle Değiştirilen 2644 Sayılı Kanun’un 35. Maddesinin Dördüncü Fıkrasının Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. Dava dilekçesinde, Kanun’un 1. maddesiyle değiştirilen 2644 sayılı Kanun’un 35. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin iptali talep edilmiştir. Dava konusu kuralda, yabancı uyruklu gerçek kişiler ve yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına

göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin, satın aldıkları yapısız taşınmazda geliştireceği projeyi iki yıl içinde ilgili Bakanlığın onayına sunması gerektiği ifade edilmiştir. Dava dilekçesinde, Kanun'un 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 2644 sayılı Kanun'un 35. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen gerekçelerle belirsizlik içeren kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, önceki kurala ilişkin incelemesinde Anayasa'nın 2. maddesinin ne anlama geldiğini yorumladığından bu kurala ilişkin incelemesinde bu maddeye yönelik açıklamaya tekrar yer vermemiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, kuralda yabancı uyruklu gerçek kişiler ve yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin satın aldıkları yapısız taşınmazda geliştireceği projeyi iki yıl içinde ilgili Bakanlığın onayına sunacağını belirttiği, böylece şirketin ve taşınmazın niteliği ve projenin kaç yıl içinde onaya sunulacağını açıkça ifade edilmesi karşısında kuralın belirsiz olmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 16/1/2014 tarih ve E.2013/92, K.2014/6 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 25/7/2014-29071

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Lehe kanun değerlendirmesi

Adil yargılanma hakkı

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması

Makul sürede yargılanma hakkı

Usûl ekonomisi

Kararın Özü:

Anayasa'nın 141. maddesinde, "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir." denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda, hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin, yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise kanun koyucunun takdirindedir.

Lehe kanun değerlendirmesi yapılması için bozma kararlarının doğuracağı sonuçlara zaman geçirilmeksizin ulaşılmaması amacını taşıyan itiraz konusu kural, kaynağını Anayasa'nın 142. maddesinden almakta olup, maddede yer alan yargılama kurallarının yasallığı ilkesi karşısında, bu konuda kanun koyucunun düzenleme yapması doğaldır.

Kararın Özeti:

1. Muş Sulh Ceza Mahkemesi 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesinin iptalini talep etmiştir³. Kanun'un geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, mahkemelerce verilen ve

³ Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümlerine göre yapılan ilk inceleme toplantısında itiraz konusu maddenin;

a- (4) ve (6) numaralı fıkralarının, Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrası ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE,

b- (2), (3), (5) ve (7) numaralı fıkralarının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

c- (1) numaralı fıkrasının ESASININ İNCELENMESİNE,

temyiz edilip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca henüz tebliğname düzenlenmemiş dosyaların, Kanunla yapılan değişiklikler karşısında lehe kanun uygulanması yönünden mahkemesince değerlendirilme yapılması açıkça anlaşılmanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, Yargıtay ilgili dairesinde bulunan dosyaların ise bu dairece ilgili mahkemeye iade edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın ilk derece mahkemelerince verilip temyiz edilen hükümlerde başlamış olan temyiz sürecini sonlandırarak, Ceza Muhakemesi Kanunu sistemine uygun olmayan biçimde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını, ilk hükmün ortadan kalkmasına ve yeni bir hüküm kurulmasına neden olan karar mercii konumuna getirdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 6., 9. ve 154. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 6. maddesinde, hiç kimsenin veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağını; 9. maddesinde, yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağını; 154. maddesinin birinci fıkrasında ise mahkemelerce verilen kararların son inceleme yerinin Yargıtay olduğunun hükme bağlandığını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesine göre, Anayasa'nın 141. maddesinde, "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.*" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin çareler oluşturmak zorundadır. Bu bağlamda, hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin ve öngörülen çarelerin, yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise kanun koyucunun takdirindedir.

3. Anayasa Mahkemesi, lehe kanun değerlendirmesi yapılması için bozma kararlarının doğuracağı sonuçlara zaman geçirilmeksizin ulaşılması amacını taşıyan itiraz konusu kuralın, kaynağını Anayasa'nın 142. maddesinden almakta olduğunu; maddede yer alan yargılama kurallarının yasallığı ilkesi karşısında, bu konuda kanun koyucunun düzenleme yapmasının doğal olduğunu; itiraz konusu kuralla, ilk derece mahkemesinin sahip olduğu lehe kanun değerlendirmesi yapma yetkisine hiçbir biçimde hâle gelmediğini; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ve Yargıtay ilgili dairesine, lehe kanun hükümlerinin uygulaması açısından mahkemesince değerlendirme yapılması gerektiği açıkça anlaşılınan dava dosyaları yönünden prosedür ve süreci kısaltıcı bir inceleme ve aracılık yapma yetkisinin tanındığını; kuralla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ve Yargıtay ilgili dairesine tanınan iade yetkisinin, bir yargı yetkisi olmadığını; nihai karar verme yetkisinin ilk derece mahkemesinde olup ilk derece mahkemesince lehe kanunun uygulanması ile kurulan yeni hükmün Yargıtay denetimine açık olmasının taraflar için bir teminat olduğu dikkate alındığında kuralın, hak ve özgürlüklerin korunmasını zedeleyen bir düzenleme olarak değerlendirilemeyeceğini; kuralın, usûl ekonomisi ve adil yargılanma hakkı gibi tamamen anayasal ilke ve ölçütlerin gereğini yerine getirmeye ve bunları somutlaştırmaya yönelik olduğunu belirterek kuralda, Anayasa'nın 6., 9. ve 154. maddelerine aykırılık

bulunmadığına karar vermiştir. Mehmet ERTEN ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamıştır.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/102, K.2014/57 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 24/7/2014-29071

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Ailenin korunması ve çocuk hakları

Çocukla şahsi münasebet

Hakkın etkin bir şekilde korunması

Kararın Özü:

Anayasa'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıklı 41. maddesinin birinci fıkrasında, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı; ikinci fıkrasında, Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı, teşkilâtı kuracağı; üçüncü fıkrasında ise her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Kararın Özeti:

1. Bursa 3. İcra Hukuk Mahkemesi 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 538 sayılı 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Madde ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun'un 15. maddesiyle eklenen 25/a maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...şahsi münasebette bulunmasına mani olunmaması..." ibaresi ile 5358 sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen 341. maddesinin iptalini talep etmiştir⁴. Kanun'un itiraz konusu ibarenin de yer aldığı 25/a maddesinin birinci fıkrasında, çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilâm hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra müdürünün, küçüğün ilâm hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafla şahsi münasebette bulunmasına mani olunmamasını, aksi hâlde ilâm hükmünün zorla yerine getirileceğini borçluya Kanun'un 24. maddesinde yazılı şekilde bir icra emri ile tebliğ edeceği, bu emirde ilâm hükmüne aykırı hareketin Kanun'un 341. maddesindeki cezayı müstelzim olduğunun da yazılacağı; ikinci fıkrasında ise borçlunun bu emri tutmazsa ilâm hükmünün zorla yerine getirileceği ve alacaklının şikâyeti üzerine ayrıca Kanun'un 341. maddesine göre cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Başvuru kararında, Kanun'un 25/a maddesinin, boşanma davası sonucunda çocuğun velayeti kendisine verilen eşe, çocuk

⁴ Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümlerine göre yapılan ilk inceleme toplantısında 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun;

a- 31.5.2005 günlü, 5358 sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen 341. maddesinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu maddeyle ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

b- 18.2.1965 günlü, 538 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle eklenen 25/a maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...şahsi münasebette bulunmasına mani olunmaması..." ibaresinin esasının incelenmesine,
OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

teslimine dair icra takibini sonuçsuz bırakarak, çocuğun diğer eşle kişisel ilişki kurmasına engel olma imkânı sağladığı, bu nedenle yapılması gerekenin, maddede yer alan şahsi münasebette bulunmasına mani olunmaması şeklindeki emir yerine, maddenin çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilâm hükmünün gereğine uygun davranılmasını emrecek şekilde düzenlenmesi olduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 41. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın "*Ailenin korunması ve çocuk hakları*" başlıklı 41. maddesi açıklamıştır. Buna göre 41. maddenin birinci fıkrasında, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı; ikinci fıkrasında, Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı, teşkilâtı kuracağı; üçüncü fıkrasında ise her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, Kanun'un 25/a maddesinin, sahip oldukları ilâm hükmü gereğince çocukla şahsi münasebet kurmaya hakkı olan anne, baba veya üçüncü kişilerin, ilâm hükmünün yerine getirilmemesi hâlinde haklarını icra yolu ile elde etmelerine imkân tanıyan bir düzenleme olduğunu; bu düzenleme sayesinde çocuğun da Anayasa ile güvence altına alınan ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkı korunduğunu ve somut olarak hayata geçirildiğini; ayrıca, alacaklının hakkını icra yoluyla alabileceğine ilişkin düzenlemeyle yetinilmeyip, maddenin son fıkrasında, çocukla kişisel ilişki kurulmasını engelleyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine tazyik hapsiyle cezalandırılacağı kuralı getirilerek, hakkın etkin bir şekilde korunmasının amaçlandığını; Kanun'un 25/b maddesinde ise çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların icrası sırasında yaşanabilecek olumsuz durumların çocuğu etkilemesini önlemek amacıyla, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından görevlendirilen sosyal çalışmacı, pedagoğ, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzmanın, bunların bulunmadığı yerlerde ise bir eğitimcinin icra müdürü ile birlikte hazır bulunması gerektiğinin belirtildiğini; çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilâm hükmünün yerine getirilmesi amacıyla kabul edildiğini belirterek kuralın, Anayasa'nın 41. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/91, K.2014/59 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 22/7/2014-29068

Sistemantik Kavramlar Dizisi:

Askeri suç-Askeri disiplin

Resen soruşturma ve kovuşturma

Hukuk devleti ilkesi

Kanun önünde eşitlik ilkesi

Kararın Özü:

Hukuk devletinde, ceza soruşturma ve kovuşturmasına ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımı ile karşılanacağı, ne şekilde soruşturulacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir. Söz konusu düzenleme yetkisinin kullanılmasında suçun askerî suç olup olmamasının da dikkate alınması gerekir. Zira askerlik hizmetinin ulusal güvenliğin sağlanmasındaki önemi, sivil yaşamda suç oluşturmayan ya da önemsiz görülebilecek cezaları gerektiren kimi eylemlerin suç olarak kabul edilmesini, daha ağır yaptırımlara bağlanmasını veya farklı yargılama usullerine tâbi olmasını gerekli kılabilmektedir.

Askerî suçlar, askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, başka bir deyişle adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edilmiştir. Dolayısıyla, askerî suçların işlenmesi hâlinde kişisel yarardan çok askerî hizmete bağlı olan kamusal menfaat zarara uğrayacağından askerî suçların takibinin resen soruşturma ve kovuşturmaya tâbi tutulduğu anlaşılmaktadır.

Kararın Özeti:

1. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Dağ Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askeri Mahkemesi 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun, 4026 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 48. maddesinin (A) fıkrasının iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralla, askerî suçların takibinin şikâyete bağlı olmaması öngörülmektedir. Buna göre, askerî bir suç işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın resen soruşturma yapılması gerekmektedir. Başvuru kararında, Kanun'un 146. maddesinde düzenlenen, silahları ve cephanesi hakkında dikkatsizlik, nizamlara, emirlere ve talimatlara riayetsizlik dolayısıyla başkasının yaralanmasına sebebiyet verme suçunu işleyenlere uygulanacak ceza bakımından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun taksirle yaralama suçunu düzenleyen hükümlerine atıf yapıldığı, atıfta bulunulan 5237 sayılı Kanun'un 89. maddesinde taksirle yaralama suçunun takibi için şikâyet şartı getirilmesine karşın, sanığa isnat edilen suçun askerî suç olmasından dolayı

itiraz konusu kural nedeniyle şikâyete bağlı olmaksızın resen soruşturma ve kovuşturma yapıldığı, böylece hukuk devleti ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre, hukuk devleti, tüm işlem ve eylemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdürmeyi amaçlayan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren devlettir.

Anayasa Mahkemesi kararında, hukuk devletinde, ceza soruşturma ve kovuşturmasına ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirleneceği; kanun koyucunun, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağını, ne şekilde soruşturulacağını, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceğini takdir edebileceğini; söz konusu düzenleme yetkisinin kullanılmasında suçun askerî suç olup olmamasının da dikkate alınması gerektiğini; zira askerlik hizmetinin ulusal güvenliğin sağlanmasındaki önemi, sivil yaşamda suç oluşturmayan ya da önemsiz görülebilecek cezaları gerektiren kimi eylemlerin suç olarak kabul edilmesini, daha ağır yaptırımlara bağlanmasını veya farklı yargılama usullerine tâbi olmasını gerekli kılabilirdiğini ifade etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, askerî suçların, askerî disiplini korumak ve sürdürmek, adalet ile disiplin arasında denge sağlamak, başka bir deyişle adil ve sürekli bir disiplin düzeni oluşturmak amacıyla ihdas edildiğini; dolayısıyla, askerî suçların işlenmesi hâlinde kişisel yarardan çok askerî hizmete bağlı olan kamusal menfaat zarara uğrayacağından askerî suçların takibinin resen soruşturma ve kovuşturmaya tâbi tutulduğunun anlaşıldığını; bu durumda, kanun koyucunun takdir hakkı kapsamında askerî suçların takibi için şikâyet şartı öngörmemesinde hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmadığını belirterek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre, kanun önünde eşitlik ilkesinin ceza yargılaması alanında uygulanması, aynı suçu işleyenlerin kimi özellikleri göz ardı edilip her yönden aynı kurallara bağlı tutularak yargılanmaları anlamına gelmez. Eşitlik ilkesi, birbiriyle aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik mutlak ve eylemli eşitlik değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz. Mağdurun veya failin durumlarındaki farklılıklar bunlara değişik kurallar uygulanmasını gerektirebilir.

3. Anayasa Mahkemesi, Kanun'da düzenlenen askerî suçlarla korunmak istenenin esas itibarıyla askerî hizmete bağlı olan kamusal menfaat olduğunu; 5237 sayılı Kanun

kapsamında takibi Şikâyete bağlı olan bir suçla korunmak istenen öncelikli menfaatin ise suçun niteliğine göre deęiŐtięini; dolayısıyla askerî bir suçun koruduğu hukuki menfaat ile 5237 sayılı Kanun'da takibi Şikâyete bağlı olan benzer bir suçun koruduğu hukuki menfaatin farklı olduğu gibi suçun mağdurlarının da farklı hukuksal konumda olduğunu, Kanun'da düzenlenen askerî bir suçla, 5237 sayılı Kanun'da düzenlenen takibi Şikâyete bağlı benzer bir suç arasında soruşturma ve kovuşturma usulü bakımından eşitlik karşılaştırması yapılamayacağını belirterek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 27/3/2014 tarih ve E.2013/101, K.2014/63 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 22/7/2014-29068

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Eşitlik ilkesi

Avukatlık mesleğinin nitelikleri ve önemi

Kamu hizmeti

Kararın Özü:

Avukatlık mesleğinin nitelikleri ve önemi, bir kamu hizmeti olduğu, avukatın yargılama süreci içinde adaletin bulunup ortaya çıkarılmasında görev aldığı, kamu yararını koruduğu, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun genel gerekçesinde belirtilmiştir. Kanun'un 1. maddesinde avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslek olarak tanımlanarak, avukatın yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil ettiği belirtilmiştir; 2. maddesinde ise avukatlığın amacının, hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmî ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamak olduğu ifade edilmiştir. Bu yönüyle avukatın, hukuk devletinin yargı düzeni içindeki yeri özellik taşımaktadır.

Avukatlık hizmetinin kendi nam ve hesabına serbest olarak yerine getirilmesi ile iş akdi düzenlenerek ücret karşılığında bir işverene bağlı olarak yerine getirilmesi arasında avukatlık hizmetinin niteliği açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Önemli olan yürütülen hizmetin niteliği olup her iki durumda da yürütülen hizmet avukatlık hizmetidir. Mesleğin icra edilmiş şeklindeki farklılık, yürütülen hizmetin aynı olması karşısında, tek başına o meslek için tanımlanmış olan hak ve yükümlülükler üzerinde ayrıcalıklı muamelede bulunulmasını gerektirmez.

Kararın Özeti:

1. Ankara 9. İdare Mahkemesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36. maddesinin "Ortak Hükümler" bölümünün (C) fıkrasının (3) numaralı bendinin iptalini talep etmiştir⁵. İtiraz konusu kural, memuriyete girmeden önce veya memurluktan ayrılarak serbest avukat olarak görev yapmış olanların daha sonra avukatlık hizmetleri sınıfında bir memuriyete girmeleri halinde, serbest avukatlıkta geçirdikleri sürelerin 3/4'ünün memuriyete geçmiş sayılarak, bu sürelerin her yılının bir kademe ilerlemesine ve her üç yılının ise bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirileceğini düzenlemektedir. Başvuru kararında, avukatlığın kanun ile kamu hizmeti ve serbest bir meslek olarak düzenlendiği, mesleğini kendi nam ve hesabına yürüten avukatlar ile ücret karşılığında bir

⁵ Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümlerine göre yapılan ilk inceleme toplantısında Kanun'un 36. maddesinin "Ortak Hükümler" bölümünün (C) fıkrasının (3) numaralı bendine ilişkin esas incelemenin, bendde yer alan "...serbest..." sözcüğü ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

özel hukuk kişinin sürekli avukatlığını üstlenen avukatlar arasında mesleğe kabul, staj, baroya kaydolma, hak ve ödevler ve disiplin hükümleri bakımından bir fark bulunmadığı, memuriyete girmeden önce serbest olarak görev yapan avukatlara, mesleğini farklı şekilde icra eden avukatlara tanınmayan bir hakkın verilmesinin hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkeleri ile bağdaşmayacağı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre, eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

3. Anayasa Mahkemesi, memuriyete girmeden önce mesleğini serbest olarak icra eden avukatlarla, bir işverene iş akdi ile bağlı olarak görevini yerine getiren avukatlar arasında bir ayırım yapılmak suretiyle, eski hizmetlerin, memuriyet kazanılmış hak aylık derecesinde değerlendirilmeye alınmasını sadece serbest avukatlara tanıyan itiraz konusu kural ile adil ve makul olmayan bir ayrıcalık tanındığını, zira serbest avukatlar ile mesleğini diğer şekilde yerine getiren avukatlar arasında; mesleğe kabul, staj, baroya kaydolma, hak ve ödevler ve disiplin hükümleri bakımından bir fark bulunmadığını belirterek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir. Serdar ÖZGÜLDÜR ile M. Emin KUZ bu görüşe katılmamışlardır. Kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı görülerek iptal edilmiş olduğundan, ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 26/7/2014-29072

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kişisel verilerin korunması hakkı

Kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunması

Yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi

Kararın Özü:

Kişisel veri kavramı, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmektedir. Bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır.

Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda, geleneksel yöntemlerle mümkün olmayan çok sayıda verinin toplanabilmesi; daha önce birbirinden ilişkisiz şekilde tutulan pek çok verinin merkezi olarak bir araya getirilebilmesi; verilerin, veri eşleştirme ve veri madenciliği gibi ileri teknolojik imkânlarla analize tabi tutulmak suretiyle, veriden yeni veriler üretme kapasitesinin artması; verilere erişim ve veri transferinin kolaylaşması; kişisel verilerin ticari işletmeler için kıymetli bir varlık niteliği kazanması neticesinde, özel sektör unsurlarınca yaratılan risklerin daha yaygın ve önemli boyutlara ulaşması ve terör ve suç örgütlerinin kişisel verileri ele geçirme yönündeki faaliyetlerinin artması gibi etkenler, günümüzde kişisel verilerin en üst seviyede korunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde, "Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilerek kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye bağlanmış ve bu şekilde kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma altına alınmıştır.

Kararın Özeti:

1. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 51. maddesinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralla, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirlemeye yetkili olduğu hükme bağlanmıştır. Başvuru kararında, itiraz konusu kural ile kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirleme ve bu konuda düzenleme yapma

yetkisinin bütünüyle yürütme organına bırakıldığı, yasama organı tarafından temel ilkeleri koyulmadan, çerçevesi çizilmeden, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı düzenleme yetkisinin yürütme organına bırakılmasının Anayasa'nın 7., 13. ve 20. maddelerine ve sonuçta Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, kişisel veri kavramını açıklamıştır. Buna göre, kişisel veri, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte; bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır.

Anayasa Mahkemesine göre kişisel verilerin korunması hakkı ise kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamakta; bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda, geleneksel yöntemlerle mümkün olmayan çok sayıda verinin toplanabilmesi; daha önce birbirinden ilişkisiz şekilde tutulan pek çok verinin merkezi olarak bir araya getirilebilmesi; verilerin, veri eşleştirme ve veri madenciliği gibi ileri teknolojik imkânlarla analize tabi tutulmak suretiyle, veriden yeni veriler üretme kapasitesinin artması; verilere erişim ve veri transferinin kolaylaşması; kişisel verilerin ticari işletmeler için kıymetli bir varlık niteliği kazanması neticesinde, özel sektör unsurlarınca yaratılan risklerin daha yaygın ve önemli boyutlara ulaşması ve terör ve suç örgütlerinin kişisel verileri ele geçirme yönündeki faaliyetlerinin artması gibi etkenler, günümüzde kişisel verilerin en üst seviyede korunmasını zorunlu kılmakta; bu bağlamda Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde, "*Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilerek kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye bağlanmış ve bu şekilde kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma altına alınmaktadır.

3. Anayasa Mahkemesi, yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi gereğince, Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yürütme organına doğrudan ve ilk elden düzenleyici işlem yapma yetkisi verilemeyeceğini; elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirleme yetkisini Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna veren itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 20. maddesinde öngörülen kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların ancak kanunla düzenlenebileceğine ilişkin güvenceye aykırı olduğunu belirterek kuralın, Anayasa'nın 20. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Kural, Anayasa'nın 20. maddesine aykırı bulunarak iptal edildiğinden dolayı Anayasa'nın 2., 7. ve 13. maddeleri yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2013/147, K.2014/75 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 24/7/2014-29070

Sistematiik Kavramlar Dizisi:

Kanun hükmünde kararnamelerin yargısal denetimi

Mülkiyet hakkı

Marka hakkı,

Fikri ve sınaî mülkiyet hakları

Kararın Özü:

Anayasa'nın 91. maddesinde düzenlenen kanun hükmünde kararnameler, işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa'nın 148. maddesi ile Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Yargısal denetimde kanun hükmünde kararnamenin, öncelikle yetki kanununa sonra da Anayasa'ya uygunluğu sorunlarının çözümlenmesi gerekir. Her ne kadar, Anayasa'nın 148. maddesinde kanun hükmünde kararnamelerin yetki kanunlarına uygunluğunun denetlenmesinden değil, yalnızca Anayasa'ya biçim ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte ise de Anayasa'ya uygunluk denetiminin kapsamına öncelikle kanun hükmünde kararnamenin yetki kanununa uygunluğunun denetimi girer. Çünkü Anayasa'da, Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içerisinde kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verilmesi öngörülmüştür. Yetkinin dışına çıkılması, kanun hükmünde kararnameyi Anayasa'ya aykırı duruma getirir.

Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın 163. maddesinde olduğu gibi kanun hükmünde kararname çıkarılmayacağı açıkça belirtilmedikçe kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler..."in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Öte yandan, Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu; ikinci fıkrasında bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği; üçüncü fıkrasında ise, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmıştır. Buna göre, Anayasa'nın "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlıklı ikinci bölümünde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin olarak kanun hükmünde kararname ile düzenleme yapılması mümkün değildir.

Mülkiyet hakkının konusunu, maddi ve gayrımaddi mallar oluşturmaktadır. Taşınır ve taşınmaz mallar, maddi mallar kapsamında iken, fikri ve sınaî mülkiyet hakları gayrımaddi mallar kapsamında bulunmaktadır. Bir markanın sahibine sağladığı haklar ise "marka hakkı"

olarak adlandırılmakta ve marka hakkı, fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında yer almaktadır.

Kararın Özeti:

1. İstanbul (4) No'lu Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 42. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralla, KHK'nin 14. maddesine yollamada bulunularak, markanın tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde haklı bir nedene dayanmaksızın kullanılmaması veya kullanımına beş yıl kesintisiz ara verilmesi hâlleri hükümsüzlük nedeni olarak belirlenmiş, beş yılın dolması ile davanın açıldığı tarih arasında markanın ciddi biçimde kullanılması hâlinde hükümsüzlük nedeninin oluşmayacağı öngörülmüş, ancak dava açılacağı düşünülerek marka kullanılmışsa, mahkemenin davanın açılmasından önceki üç ay içerisinde gerçekleşen kullanmayı dikkate almayacağı hükme bağlanmıştır. Başvuru kararında, itiraza konu kuralın, marka hakkının, tescil tarihi itibarıyla sona ermesi sonucunu doğurması nedeniyle Anayasa'nın 2., 35. ve 91. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi kararında, öncelikle kanun hükmünde kararnamelerin yargısal denetimi hakkında bir inceleme yapmış ve kanun hükmünde kararnameler ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorunda olduklarını; Türkiye Büyük Millet Meclisinin, "Bakanlar Kurulu"na ancak kanun hükmünde kararnameyle düzenlenmesi yasaklanmış alana girmeyen konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceğini; Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın 163. maddesinde olduğu gibi kanun hükmünde kararname çıkarılmayacağı açıkça belirtilmedikçe kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmayacağını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi esas incelemesinde, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "*Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler...*"in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceğini; Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" başlıklı 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğunu; ikinci fıkrasında bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği; üçüncü fıkrasında ise, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağını kurala bağlandığını; buna göre, Anayasa'nın "*Kişinin Hakları ve Ödevleri*" başlıklı ikinci bölümünde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin olarak kanun hükmünde kararname ile düzenleme yapılması mümkün olmadığını ifade etmiştir,

3. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkının konusunu, maddi ve gayrimaddi mallar oluşturduğunu; taşınır ve taşınmaz malların, maddi mallar kapsamında iken, fikri ve sınai mülkiyet hakları gayrimaddi mallar kapsamında bulunduğunu; bir markanın sahibine sağladığı hakların ise "*marka hakkı*" olarak adlandırılmakta ve marka hakkının, fikri ve sınai mülkiyet hakları kapsamında yer aldığını; dolayısıyla, itiraz konusu kuraldaki düzenlemenin, mülkiyet hakkının konusunu oluşturan marka hakkıyla ilgili olduğunu

belirterek kuralın Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırı olduğuna karar vermiştir. Kural, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırı görülerek iptal edildiğinden, ayrıca Anayasa'nın 2. ve 35. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 9/4/2014 tarih ve E.2013/88, K.2014/101 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 22/7/2014-29068

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Hukuk devleti

Belirlilik ilkesi

Kamu hizmeti

Kamu görevlisi

Kararın Özü:

2802 sayılı Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasında, Kanun'un 2. maddesinde belirtilen kişilerin aylık (kıstas aylık) ve yargı ödeneği unsurlarının toplamından oluşan mali haklarının bu Kanun hükümlerine tâbi olacağı kuralına yer verilmiştir. Aynı fıkranın (a) bendinde yer alan itiraz konusu kuralda ise kıstas aylığın, en yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemeler toplamının brüt tutarını ifade ettiği belirtilerek, kıstas aylığın niteliği ve kapsamı hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, öngörülebilir ve uygulanabilir şekilde tanımlanmıştır.

Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında kamu görevlisi olduğu hususunda tereddüt bulunmayan Başbakanlık Müsteşarının sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödemelerine ilişkin olarak yasayla herhangi bir düzenleme yapılmaksızın bir başka ifadeyle konuya ilişkin temel kurallar ve yasal çerçeve belirlenmeksizin itiraz konusu kuralla bu hususları düzenleme yetkisinin Bakanlar Kuruluna bırakılması, kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği yönündeki anayasal ilkeye aykırılık teşkil etmekte ve yasama yetkisinin devrine neden olmaktadır.

Kararın Özeti:

A. 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 5536 Sayılı Kanun'un 1. Maddesiyle Değiştirilen 102. Maddesinin İkinci Fıkrasının (a) Bendinin İncelenmesi

1. Ankara 7. İdare Mahkemesi 2802 sayılı Kanun'un 5536 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralda, 2802 sayılı Kanun'da yer alan kıstas aylığın tanımı yapılmıştır. Buna göre kıstas aylık, en yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemeler toplamının brüt tutarıdır. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın belirsiz olduğu, bu nedenle Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi olan "belirlilik" ilkesini açıklamıştır. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin

hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlemleri içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

3. Anayasa Mahkemesi, 2802 sayılı Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasında, Kanun'un 2. maddesinde belirtilen kişilerin aylık (kıstas aylık) ve yargı ödeneği unsurlarının toplamından oluşan mali haklarının bu Kanun hükümlerine tâbi olacağı kuralına yer verildiğini; aynı fıkranın (a) bendinde yer alan itiraz konusu kuralda ise kıstas aylığın, en yüksek Devlet memuruna mali haklar kapsamında fiilen yapılmakta olan her türlü ödemeler toplamının brüt tutarını ifade ettiği belirtilerek, kıstas aylığın niteliği ve kapsamı hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, öngörülebilir ve uygulanabilir şekilde tanımlandığını; bu tanım yapılırken, kuralda 3056 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca en yüksek Devlet memuru olan Başbakanlık Müsteşarına mali hakları kapsamında fiilen yapılmakta olan ödemelerin neler olduğunun tek tek sayılmadığını; ancak, bu durum kuralın belirsizlik taşıdığı anlamına gelmediğini; zira, kuralda en yüksek Devlet memuruna mali hakları kapsamında fiilen yapılmakta olan ödemelerin tümünün esas alınacağı vurgulanmak suretiyle herhangi bir ödeme unsurunun kapsam dışında bırakılmayacağı açıkça belirtilmiş olup bu şekilde bir kural konulduktan sonra bunun içinde kalan unsurların tek tek veya ismen sayılmasına gerek bulunmadığını; Başbakanlık Müsteşarına yapılacak ödemelerin kuralda tek tek veya ismen sayılmasının, ileride müsteşara yapılan ödemelere yeni bir ödeme unsuru eklendiğinde, bundan 2802 sayılı Kanun'a tabi kişilerin yararlanamaması sonucunu doğuracağını ve bunun kuralın konuluş amacıyla örtüşmeyeceğini belirterek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

B. 3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 35. Maddesinin Beşinci Fıkrasının İncelenmesi

1. Ankara 7. İdare Mahkemesi 3056 sayılı Kanun'un 35. maddesinin beşinci fıkrasının iptalini talep etmiştir⁶. 3056 sayılı Kanun'un 35. maddesinin birinci fıkrasında, Başbakanlık merkez teşkilatında Müsteşar kadrosuna atanan kişilerin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın, atandıkları kadroda sözleşmeli olarak da çalıştırılabileceği; dördüncü fıkrasında, Başbakanlık merkez teşkilatında ihtiyaç duyulacak unvanlarda ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde Osmanlıca dil ve yazı ile yazılan her türlü arşiv malzemesinin Türkçeye çevrilmesi, tasnifi, değerlendirilmesi gibi özel bilgi ve ihtisası gerektiren işlerde kadro aranmaksızın ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı elemanların sözleşmeli olarak çalıştırılabileceği açıklandıktan sonra beşinci fıkrasında yer alan itiraz konusu kuralda, bu suretle

⁶ İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin önündeki davada, davacının aylığı Başbakanlık Müsteşarının mali haklarına göre belirlendiğinden ve davanın anılan maddenin dördüncü fıkrasında yer alan diğer sözleşmeli personelle bir ilgisi bulunmadığından itiraz konusu kural "Başbakanlık müsteşarı" yönünden incelenmiştir.

çalıştırılacakların sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödemelerinin Bakanlar Kurulunca tespit edileceği belirtilmiştir. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralla Başbakanlık merkez teşkilatı kadrosuna atanan sözleşmeli personelin sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödemelerini tespit etme yetkisinin Bakanlar Kuruluna bırakıldığı, oysa bu hususların kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 7. maddesinde, "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denildiğini; Anayasa'nın 128. maddesinde ise Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğinin; memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğinin belirtildiğini ifade etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, Başbakanlığın, genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli görevlerini yerine getiren sözleşmeli personelinin Anayasa'nın 128. maddesinde belirtilen kamu görevlileri kapsamında kaldığının açık olduğunu; esasen Müsteşarın sözleşmeli olarak çalıştırılmasının, yürüttüğü görevlerin niteliğinde bir değişikliğe neden olmadığından her şartta Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında kamu görevlisi olarak değerlendirilmesini gerektirdiğini; bu statüdeki personelin hak ve yükümlülüklerinin, aylık ve ödeneklerinin ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenlenmesinin gerektiğini; Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında kamu görevlisi olduğu hususunda tereddüt bulunmayan Başbakanlık Müsteşarının sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödemelerine ilişkin olarak yasayla herhangi bir düzenleme yapılmaksızın bir başka ifadeyle konuya ilişkin temel kurallar ve yasal çerçeve belirlenmeksizin itiraz konusu kuralla bu hususları düzenleme yetkisinin Bakanlar Kuruluna bırakılmasının, kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği yönündeki anayasal ilkeye aykırılık teşkil ettiğini ve yasama yetkisinin devrine neden olduğunu; çok geniş bir kamu görevlisi kesiminin mali haklarının da kuraldan etkilendiğini; dolayısıyla bu konuya ilişkin olarak kanunla temel kuralların ve yasal çerçevenin belirlenmemesinin, Anayasa'nın 128. maddesindeki güvencenin, sadece Başbakanlık Müsteşarı yönünden değil belirtilen geniş kamu görevlisi kesimi yönünden de sağlanamaması sonucunu doğurduğunu belirterek kuralın "*Başbakanlık Müsteşarı*" yönünden Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Genel Kurulun 23/7/2014 tarih ve E.2013/150, K.2014/132 sayılı kararı.

R.G. Tarih-Sayı : 8.8.2014-29082

Sistemik Kavramlar Dizisi:

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları

Hukuk devleti ilkesi

Seçilme hakkı

Seçme hakkı

Kararın Özü:

Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen kamu tüzelkişileri olduğu belirtilmiştir. Tüzelkişilikleri olan bu tür meslek kuruluşlarının yönetsel vesayet ağırlığı, yönetim ve mali konularda denetim yoğunluğunu getirmekle birlikte, organlarını kendi üyeleri arasından kanunda belirlenen yöntemlere göre seçmeleri ilkesi benimsenmiştir. Böylece Anayasa, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetim ve işleyişlerinin demokratik hukuk devleti esaslarına uygun olması kuralını öngörmüş ve kurum içi demokratik yapıyı sağlamıştır. Kuşkusuz demokratik düzenin en belirgin niteliği de seçimlerdir. Seçimlerin adaletli bir katılım ile serbest, eşit ve genel-oy ilkelerine dayalı olarak gerçekleşmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 135. maddesinde öngörülen düzenleme uyarınca, oda ve borsa organlarında başkanlık yapacakların, kanunda gösterilen usullere göre seçilecekleri açıktır. Ancak bu yetki, seçim usullerinin belirlenmesiyle sınırlı olup, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasına yönelik bir yasaklamayı içermemektedir. Kanunla seçim konusunda yapılacak düzenlemelerin demokratik hukuk devletiyle bağdaşır olması gerekir.

Demokratik hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alınması esastır. Demokratik hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından birisi de özgür, genel, eşit ve gizli oya dayalı, hoşgörü, açık fikirlilik ve çoğulculuk anlayışı içerisinde ilgililerin birbirleriyle rekabet edebildiği dürüst ve düzenli seçimlerin varlığıdır. Bu şekildeki bir devlette yönetime gelmede ve ayrılmada tek yol seçimler olup, buna ilişkin yasaklar "demokratik hukuk devleti ilkesi"yle bağdaşmaz.

Kararın Özeti:

1. Ankara 15. İdare Mahkemesi, Ankara 9. İdare Mahkemesi ve Ankara 8. İdare Mahkemesi 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu'nun 11. maddesinin, 5234 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle değiştirilen üçüncü fıkrasının iptalini talep etmişlerdir. İtiraz konusu kuralda, Ziraat odalarında üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı

yapmış olanların, aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Başvuru kararlarında, dava konusu kuralda öngörülen “Ziraat odalarında üst üste iki dönem yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların, aradan iki seçim dönemi geçmedikçe aynı göreve yeniden seçilemeyecekleri” biçimindeki yasaklamanın seçme ve seçilme hakkına müdahale olduğundan demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2. ve 135. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen kamu tüzelkişileri olduğunu; tüzelkişilikleri olan bu tür meslek kuruluşlarının yönetsel vesayet ağırlığı, yönetim ve mali konularda denetim yoğunluğunu getirmekle birlikte, organlarını kendi üyeleri arasından kanunda belirlenen yöntemlere göre seçmeleri ilkesinin benimsendiğini; böylece Anayasa'nın, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetim ve işleyişlerinin demokratik hukuk devleti esaslarına uygun olması kuralını öngördüğünü ve kurum içi demokratik yapıyı sağladığını; demokratik düzenin en belirgin niteliğinin de seçimler olduğunu; seçimlerin adaletli bir katılım ile serbest, eşit ve genel-oy ilkelerine dayalı olarak gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme devamla, Anayasa'nın 135. maddesinde öngörülen düzenleme uyarınca, oda ve borsa organlarında başkanlık yapacakların, kanunda gösterilen usullere göre seçileceklerinin açık olduğunu; ancak bu yetkinin, seçim usullerinin belirlenmesiyle sınırlı olup, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasına yönelik bir yasaklamayı içermediğini; kanunla seçim konusunda yapılacak düzenlemelerin demokratik hukuk devletiyle bağdaşır olması gerektiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi ayrıca kararında, Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğunun vurgulandığını; hukuk devletinin, hak ve özgürlükleri güvenceye alan devlet olduğunu; kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması ve keyfi davranmaması gerektiğini; demokratik hukuk devletinde temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alınmasının esas olduğunu; demokratik hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından birisinin de özgür, genel, eşit ve gizli oya dayalı, hoşgörü, açık fikirlilik ve çoğulculuk anlayışı içerisinde ilgililerin birbirleriyle rekabet edebildiği dürüst ve düzenli seçimlerin varlığı olduğunu; bu şekildeki bir devlette yönetime gelmede ve ayrılmada tek yol seçimler olup, buna ilişkin yasakların “demokratik hukuk devleti ilkesi”yle bağdaşmayacağını belirtmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olan Ziraat Odalarının yönetim kurulu başkanlığı gibi görevlere “seçilme hakkı”nın demokratik bir hak olduğunu; iptali istenen kuralla, Anayasa'nın 135. maddesinde öngörülmeyle belli süre başkanlık yapanların aradan sekiz yıl geçmedikçe yeniden seçilemeyeceklerine ilişkin yasağın demokratik gereklerle izahının mümkün olmadığını; bu yasağın seçime katılan üyelerin kanaatinin serbestçe oluşmasını engellediğinden üyeler yönünden “seçme” adaylar yönünden “seçilme” hakkına müdahale oluşturduğunu; kamu kurumu niteliğinde olsa da sivil toplum örgütlerine bu tür seçilememe yasakları getirilmesinin demokratik hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmayacağını belirterek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 135. maddelerine

aykırı olduğuna karar vermiştir. Haşim KILIÇ, Alparslan ALTAN, Recep KÖMÜRÇÜ, Hicabi DURSUN ve Erdal TERCAN bu sonuca farklı gerekçeyle katılmışlardır.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)